

Küsimused: Mart Kiisk, Rein Hiob, Veiko Tonts, Urmas Kukk ja Mart Hiob

1. Kahel eesti linnuliigil laulavad ainult emaslinnud. **Misliigid?**

Pyrrhula pyrrhula

Carduelis flammea

2. Tartu Ülikooli ajaloo muuseum tähistas hiljuti oma 35. aastapäeva. Muuseumikogu loomine algas keemia osakonnast pärit esemete vastuvõtmisega - esemete kogumisega oli juba 1963. aastal alustanud suvel 90. juubelit tähistanud dotsent Tullio Ilomets. Vanim trükis on pärit aastast 1628, varaseim dateeritud ese muuseumikogus on aga 1560. aastast. **Misese?**
3. **Mison** *Lepidium Peruvianum Chacon*? Nagu inkad sajandite tagusel ajal, nii kinnitavad Peruu elanikud ja ka läänemaailma uuringud, et selle taime juur mõjub üldtoniseerivalt, taastab energiat, tõstab libiidot. Samuti parandab sportlikke saavutusi, tõstab vitaalsust, tugevdab immuunsüsteemi ning mõjub antioksüdatiivselt. Selle taime juur on ülimalt rikas erinevate mineraalainete poolest ja teda võib pidada seksuaalenergia allikaks.

4. Selle looma nimi rootsi keeles on "järv", poola keeles "rosomak" ja leedu keeles "ernis". Tema levila ulatub Fennoskandiast itta kuni Lõuna-California ja Labradorini. Ta on oma sugukonna (*Mustelidae*) suurim maismaa eluviisiga loom. Värvus on liigi kui alamliikide (*G. g. gulo*, *G. g. luscus*, *G. g. vancouverensis*) siseselt väga varieeruv, valdavalt tumepruun. Raipetoidulisena on see väga inimpelglik loom tuntud karude ja huntide saagi näppajana. Eesti murretes on see loom arvatavasti tuntud nimedega nagu huntilves, must ilves, pajuilves, libehunt, libahunt, soend e. hundiäbarik jne. Arvati, et selline loom sünnib hundi pesakonnas 7., 9., 10., 12. või 13. kutsikana. **Misloom?**
5. Kassinaeriliste sugukonda *Gossypium* perekonda kuuluvad taimed on kujunenud maailma tähtsaimaks tehniliseks kultuuriks. Nende seemned sisaldavad 20 - 30% rasvaõli ja on kaetud tselluloosikiududega. Tuntuim selle perekonna kasvatatav taim on Kesk-Ameerikast pärit *Gossypium hirsutum*. **Mistaim?** Palume täpset vastust.

6. Teaduskirjanduse ISI andmebaas näitab enam kui 400 000 seda reaktsiooni mainivat teadusartiklit. Esimese ja teise artikli selles valdkonnas avaldasid Edmond Fischer ja Edwin Krebs. 1992. aastal said nad Nobeli preemia, sest see mehhanism osutus eluslooduses, sealhulgas inimese rakkudes väga laialt levinud reguleerimismehhanismiks. Üheksakümne ühe aastane Edmond Fischer külastas sel aastal ka Tartut. **Mis reaktsioon?**

7. **Mis on pildil?**

8. See USA astronaut oli Kuul Apollo 15 meeskonnas 1971. aastal. Alates 1973. aastast juhtis mitut ekspeditsiooni Ararati mäele, lootes leida Noa laeva jäänuseid. Ta on esimene Kuul käinud 12 mehest, kes suri (1991). **Kes?**
9. Governor Albert D. Rosellini sild, Lacey V. Murrow memoriaalsild ja William A. Bugge sild on maailma kolm pikimat ujuvsilda. Kõik nad asuvad USAs Washingtoni osariigis. Lisaks sellele on nad valmistatud samast materjalist. **Millisest?**
10. Naisi ja mehi armastatakse tihti võrrelda. Eriti sageli teevad seda feministid ja teadlased. Viimastelt pärinevad järgmised seitse väidet, millest üks on muudetud valeks. See on ainuke küsimus, kus 2 punkti saab vale vastuse eest. **Milline?**
- A. Naised elavad kauem.
 - B. Naised haistavad ja tajuvad lõhnu paremini.
 - C. Naised kardavad pimedust rohkem.
 - D. Naised kuulevad paremini.
 - E. Naised naeratavad sagedamini.
 - F. Naised näevad kaugemale paremini.
 - G. Naised on seksuaalselt passiivsemad.

11. Kihnu järel Pärnumaa suuruselt teine saar Manija asub Pärnu lahe suudmes Lao ranniku lähedal, on kitsa väinaga lahutatud Torila neemest. Rannikult paistab saar pika ja kitsa maaribana, mille keskel on väike puudesalu. Manija on 200-hektariline kivine saareke, tema kõige laiem koht on 0,5 km ning kõrgus merepinnast 5,2 m. Kirjasõnas on saart mainitud 1560. aastal. Praegu elab saarel alla 40 elaniku ning mitmed majapidamised on kasutusel suvilatena. Alates 2003. aastast on Kihnu ja Manija kultuur UNESCO maailma kultuuripärandi nimekirjas. Me küsime aga hoopis **mis aastast algab püasustus Manija saarel?** Ühe punkti saab eksimisel +/- 25 aastaga.

12. 31. oktoobril sel aastal jõudis Maakera elanikkond väidetavalt seitsme miljardini. Eesti elanike arvu saame võimalikult täpselt teada 31. detsembril algava rahvaloenduse abil. Et saada piltlikumat ettekujutust eestlaste osatähtsuse kohta maailmas, kujutleme, et Maakera rahvaarv võrdub Eesti elanike arvuga. **Mitu etnilist eestlast** elaks selles Eesti elanike arvuga maailmas? Arvutamise ja hindamise lihtsustamiseks paluks võtta eestlaste arv miljoni täpsusega ja Eesti elanike arv kümnendiku miljoni täpsusega.

13. **Mislipp?**

14. Ühes eelmises mängus saime teada, et Lääne-Sahara tippdomeen on .eh ja see tuleneb hispaaniakeelsest "Sáhara Español" (ESH). Shveitsi tippdomeen on .ch. **Mis sõnadest** see lühend tuleneb?

15. 1939 halvenesid Eesti ja Soome valitsuste suhted märgatavalt. Peale "Orzeli" põgenemist sattus Eesti NSVL-i surve alla ja Soome valitsus keeldus meid võimaliku sõjalise konflikti puhul toetamast. Peagi puhkenud Talvesõjas rikkusid mõlemad pooled raskes seisukorras oleva Eesti neutraliteeti, mis Soome puhul oli mõistetav. Ajavahemikus 25. - 27. dets. veeskas allveelaev "Vesihiiši" ühe Eesti linna lähedal 16 miini ja 27. dets. pommitasid 2 soome lennukit üht Eesti saart heites alla 9 pommi. Pommitamise kohta esitas Eesti ka ametliku protestinoodi, millele välisminister Väinö Tanner vastas eraviisiliselt, et meie lenduritel oli juhtunud eksitus. **Mis linna** mineeriti ja **mis saart** pommitati 1939. aasta jõulukuul?

16. Ameerika Ühendriigid koosnevad viiekümnest osariigist, kuid ainult neli nendest olid isesisvad enne USA osaks saamist. Kolm niisugust osariiki olid Hawaii (sai USA osariigiks 1959), Texas (1845) ja California (1850). **Mis oli neljas ja vanim iseseisev olnud osariik (sai osariigiks 1791)?**
17. S. Budjonõi tsiteerib oma mälestustes 1. Ratsarmee käskkirja: "Ustavuse eest revolutsioonile ja patarei oskusliku juhtimise eest annetan revolutsiooni nimel 2. patarei punakomandöridele suurtükiväelasele seltsimees Nalivaikole ...". **Mis värvi ja missugune inimese garderoobi kuuluv ese?**
18. **Kes on see eestlane?** Sündinud 1920 Simbirski kubermangus, surnud 1992, maetud Ilumäe kabeliaeda Lahemaal. Teismelisena värvis Eestimaa kirikute torne, teenis elatist ka piiritusevedajaid abistades. Esimese Eesti vabariigi aegne konsulendi haridus Väimelast ja Kuremaalt ning kõrgem parteikool Moskvast. Oli Lahemaa rahvuspargi moodustamise initsiaator ja patroon.
19. **Kes oli see naine**, kes pühkis Jeesuse nägu, kui too kandis risti oma Kolgata teel? Linatükile jäi Jeesuse näo kujutis ja hiljem jõudis see loor Rooma ja sai Peetruse katedraali tähtsaks reliikviaks. Naisest sai aga fotograafide kaitsepühak. Apokrüüfides on teda mainitud naisena, kelle verejooks paranes kohe peale Jeesuse rüü palistuse puudutamist. Tema nimi tuleneb sõnadest "tõeline ikoon". Maalikunstis on teda kujutanud näiteks Bosch ja El Greco.
20. **Mis maa** esindaja võitis tiitli Miss World 2011?

21. Kes?

- 22.** Viimastel aastatel on maailma suurima autotootja nimele võistelnud kaks suurfirmat: General Motors ja Toyota. Kuid selle aasta tulemuste põhjal tõuseb esikohale suure tõenäosusega keegi kolmas. **Milline autotootja?**
- 23.** Eesti Kaitsepolitsei igapäevases kõnepruugis kasutatavaks lühendiks on kapo. **Millised on vastavad lühendid** Rootsi ja Soome kaitsepolitseide jaoks?
- 24.** 17. XI 2005 valiti selle riigi presidendiks Mahinda Rajapaksa. Värske president (pluss valitsusjuht ja sõjaväe ülemjuhataja) määras valitsusse 52 ministrit, mis oli uus maailma tippmark. Nüüdseks koosneb valitsuskabinet juba 61 ministrist. Pealekauba on ametis 31 aseministrit. Väike väljavõte ministrite nimekirjast haldusalade kaudu: maa- asjad; maa ja maa arendamine; kohalik valitsus ja provintsi volikogud; põllumajandusteenused ja põlluloodus; loomakasvatus ja maakogukondade arendamine; toit ja toitumine; veevärk ja kanalisatsioon; niisutus ja veevarude haldamine; istandused; kalandus ja vee-elustiku varude arendamine; kookosekasvatus ja riiklike istanduste arendamine; kõrvaliste põllukultuuride ekspordi edendamine; töövõime edendamine. **Misriik?**
- 25.** See on tänapäeva moodsaim tootmisviis, mille peamiseks tunnuseks on infoühiskonnale omane laialdane teenuste osutamine ja vaimne töö. Esimestes tööstusühiskonnast väljunud riikides sai see valdavaks juba XX sajandi lõpul. Sellele on omane esmases ehk hankivas ja teiseses e. tootvas sektoris hõivatud tööjõu osakaalu kiire langus ning kolmandas e. teenindavas sektoris ja neljandas e. kvaternaarsektoris hõivatute arvu kiire kasv. Neljas sektor hõlmab tegevusalasid nagu infotehnoloogia, tuleviku- ja kõrgtehnoloogia uuringud, innovatsioon R&D jms. **Mis tootmisviisist** on jutt?

26. WTA alustas naiste jooksva edetabeli pidamist alates 3. novembrist 1975. aastal. Selle aja jooksul on edetabelit juhtinud 20 erinevat naistennisisti. Kõige edukamad on olnud kunagised maailma esireketid Steffi Graf (juhtinud edetabelit 377 nädalat), Martina Navratilova (332 nädalat) ja Chris Evert (260 nädalat). **Kes on aga need kolm naist**, kes on saanud maailma esireketiks ilma ühtegi suure slämmi turniiri võitmata?
27. **Kes** oli see oma riigi esimene olümpiavõitja? 1972. a. Münchenis jooksis ta oma riigi lipuga staadionil ringi, millest tekkis uus traditsioon. Oma kodumaal karistati selle eest koduarestiga. Suri 1997.
28. Balti Assamblee 20. aastapäeva puhul Estonia kontserdisaalis toimunud galakontserdil anti üle 5000 euro suurused auhinnad Leedu kirjanikule Arvydas Juozaitisele, Läti dirigendile Andris Nelsonsile ja Eesti teadlasele Andres Kasekampile. Arvydas Juozaitis on Montreali OM pronksmedali omanik. **Mis spordialal?**

29. **Kes?**

30. Eluaastad 1923 - 1984. Lõpetas tisleerina Tallinnas Tehnika tänava tööstuskooli. Sportima hakkas 1946. Sai 1952 Helsingi OM-il NL-i meeskonnas 4 km jälitussõidus 14. koha. NL-i mv-tel 1948–55 võitis 5 kulda (indiv 2), 7 hõbedat (indiv 2) ja 5 pronksi (indiv 3). Tuli 1947–56 75! korda Eesti meistriks: 35 korda jalgrattaspordis (27 korda indiv) ja 40 korda kiiruisutamises (9 korda mitmevõistluses). Sõitis 1954 NL-i meeskonnas Rahutuuril (6. koht, indiv 20.). Meistersportlane (1947, Eesti jalgrattureist esimene). Töötas Tallinna Mereraj-i LNSK-s ja Kalevis jalgrattasporditreenerina, viimane töökoht oli kondiitritoodete vabrikus Kalev. **Kes?**

- 31. Kes on kirjutanud** romaani "Vana kaardivägi" (1935), novellikogu "Mälestusi laulvast kuldnokast" (1939), näidendi "Kaitseingel Nebraskast" (1953), muinasjutukogu "Õõbik ja vaskuss" (1947)?
- 32. Kes oli see** viiuldaja ja helilooja (1878 Nõo - 1963 Võru)? Õppis 1900. aastate alguses Tartu Õpetajate Seminaris, eraõppeasutuses Peterburis ja Riia Keiserlikus Muusikakoolis. Ta oli esimese eestikeelse viulimängu õpiku "Wiuli kool" (1928) autor, samuti esimesi eesti rahva hulgast pärit professionaalseid viulimängu õpetajaid, kelle juures õppis umbes paarsada viulimängu õpilast (muuhulgas Evald Turgan). Komponeeris koorilaule, viiuli- ja klaveripalu, mida on üle antud Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi fondidesse. Peaaegu nimekaim ühele Eesti väga tuntud sportlasele.
- 33. Selle lavastaja tuntumate** filmide hulka kuuluvad "Laupäevaõhtune palavik" (Saturday Night Fever 1977), millega koos algas John Travolta tähelend, "Dracula" 1979, "Sinine Kõu" (Blue Thunder 1983), "Tagasiteed ei ole" (Point of no return 1993), "Ohutsoon" (Drop Zone 1994), "Üle noatera" (Nick of Time 1995) jpt. Tema 1983. a. valminud filmis "Sõjamängud" (War Games) on peategelaseks nohik David Lightman (rollis Matthew Broderick), kes ühendab oma koduarvuti USA õhujõudude superarvutiga ja põhjustab peaaegu kolmanda maailmasõja. Poisi kiireks ülesandeks saab teha superarvutile selgeks, et ta tahtis ainult mängida, mitte sõda alustada. Sellest filmist tuli üldisesse kasutusse sõna "tulemüür" (firewall) ja seda peetakse uue valdkonna tutvustajaks, mille tuntumate esindajate hulka kuuluvad Moonlight Maze, The Most Serious Breach koos Agent.btz wormiga, Titan Rain jt. Ka Eesti on selles valdkonnas tegija. **Nimetage see valdkond ja režissöör-lavastaja.**

34. Kunstnik (1594 - 1665)?

35. Estaja?

- 36. Kes oli esimene Eestis kutse saanud arhitekt** (1890 Viljandi - 1950 Saksamaa)? Inimesena on teda meenutatud kui väga hea kasvatusega humaanset härrasmeest, kes suhtles kõigiga võrdselt. Tema loomingust tõstetakse kõige sagedamini esile klinkertellistega vooderdatud maju: kindlustusseltsi EKA seitsmekorruseline maja Vabaduse väljakul Tallinnas, Valdeku tänava saun ja turuhoone Nõmmel ning terve rida eramuid.
- 37.** Me kõik teame, et Tallinn on koos Turu linnaga Euroopa kultuuripealinn 2011. aastal. **Mis on aga Euroopa kultuuriküla 2011?** 1999. a. kirjutati seal alla Külade Hartale ning ta kujunes kultuurikülade liikumise koordineerimiskeskuseks. See küla või väikelinn on tuntud ka kõrgetasemeliste maleturniiride korraldamise kohana. Eestist osaleb selles liikumises Kilingi-Nõmme, mis oli Euroopa kultuuriküla 2005. aastal.
- 38.** Kultuurirahva premeerimisel on välja mõeldud palju erinevaid vaimukaid auhindade nimetusi. Näiteks Eesti Draamateatris antakse välja terve rida Antsu kolleegipreemiaid: Suure Antsu, Käsü-Antsu, Ilu-Antsu, Asi-Antsu, Abi-Antsu ja Kaval-Antsu tiitlid. **Kuidas nimetatakse** aga Nukuteatri kolleegipreemiat **parimale kõrvalosatäitjale?**
- 39.** Teda peetakse kõige vanemaks elanud Eesti meheks (19.12.1891 - 28.08.1999). Peapiiskop pühitses ta diakoniks, oli Paistu, Kõpu ja Viljandi Pauluse koguduse hooldajaõpetaja ning Laiuse ja Tarvastu koguduse abiõpetaja. Vaimulikuna mattis ta 5254 inimest. Ta on olnud ka kutseline naljalugude vestja ja Ugala näitleja. **Kes?**
- 40. Kes?** (Kaks erinevat naist)

